REPUBLIKA SLOVENIJA
ZAGOVORNIK NAČELA ENAKOSTI

Železna cesta 16, 1000 Ljubljana
01 4735 550
gp@zagovornik-rs.si

REPUBLIKA SLOVENIJA
ZAGOVORNIK NAČELA ENAKOSTI

Podpisnik:Miha Lobnik
Izdajatelj certifikata:Republika Slovenija
Serijska št. certifikata:6d 0f 14 5e 00 00 00 00
Datum poteka certifikata:16.01.2022
Datum in čas podpisa:14:35, 06.04.2020
Referenčna številka:0709-38/2020/1

Združenjem občin

Številka: 0709-38/2020/1
Datum: 6. 4. 2020

Zadeva: **Priporočilo glede sprejetja dodatnih ukrepov za zaščito brezdomcev v času epidemije COVID-19**

Spoštovani,

Zagovornik načela enakosti (v nadaljevanju: Zagovornik) ugotavlja, da tudi lokalna samouprava v času epidemije prepoznava trenutne potrebe prebivalstva in z izjemno angažiranostjo organizira, izvaja ter usklajuje številne ukrepe in aktivnosti, ki pomagajo najbolj ranljivim skupinam, v prvi vrsti socialno šibkim, upokojencem, otrokom, osebam z invalidnostmi itd.

Zaradi **prepovedi gibanja in zbiranj**a ljudi na javnih krajih in površinah so **brezdomci** nesorazmerno prizadeti. Občine so **zaprle javne sanitarije,** s čimer so se poslabšale možnosti brezdomcev za skrb za **osebno higieno** in povečala verjetnost poslabšanja njihovega **zdravstvenena stanja**. Z Odlokom o začasni prepovedi ponujanja in prodajanja blaga in storitev potrošnikov v Republiki Sloveniji so se **zaprle tudi čistilnice oziroma pralnice** (tudi samopostrežne), ki brezdomcem omogočajo pranje perila in s tem osnovno **higieno**.

Zaradi težav brezdomcev kot ene izmed bolj izpostavljenih skupin prebivalstva, Zagovornik **priporoča občinam sprejetje prilagojenih ukrepov za brezdomce na način zagotavljanja varnih celodnevnih nastanitev ter umika z ulic in omogočanja samoizolacije, uporabe zaščitnih sredstev, dostopnosti sanitarij, dostopa do toplih obrokov, možnosti pranja perila, dostopa do substitucijskih terapij itd.** V nasprotnem je pričakovati, da bodo brezdomci kljub omejitvam gibanja odhajali na ulice, ker si bodo lahko le tako zagotovili osnovna sredstva za preživetje. To predstavlja resno oviro učinkovitemu soočanju z epidemijo in zagotavljanju pravice **vseh prebivalcev do zdravja in zdravstvenega varstva**. Pri iskanju rešitev je ključnega pomena tudi **medobčinsko sodelovanje.**

Za čimprejšnje ukrepanje ter posredovanje tega priporočila vsem občinam se vam najlepše zahvaljujemo.

S spoštovanjem,

Miha Lobnik
ZAGOVORNIK NAČELA ENAKOSTI

Priloga: utemeljitev strokovne službe Zagovornika

UTEMELJITEV PRIPOROČILA

- Pristojnosti in naloge Zagovornika načela enakosti

Zagovornik načela enakosti je neodvisni državni organ, ustanovljen na podlagi Zakona o varstvu pred diskriminacijo (Uradni list RS, št. 33/16 in 21/18 – ZNOrg; v nadaljevanju: ZVarD), ki deluje na področju **varstva pred diskriminacijo in spodbujanja enakosti.**

V času **epidemije Covid-19** se Zagovornik prvenstveno osredotoča na **učinke epidemije in ukrepov**, sprejetih za njeno zajezitev, na **ranljive skupine,** ki so v neenakem oziroma slabšem položaju zaradi določene **osebne okoliščine**.

ZvarD zavezuje državne organe, **lokalne skupnosti**, samoupravne narodne skupnosti in nosilce javnih pooblastil, da na svojem področju v okviru svojih pristojnosti ustvarjajo **pogoje za enako obravnavanje vseh oseb, ne glede na katero koli osebno okoliščino.**

V skladu z 21. členom ZVarD Zagovornik daje **priporočila** "glede preprečevanja in odpravljanja diskriminacije ter sprejemanja posebnih in drugih ukrepov za odpravo diskriminacije".

Priporočila Zagovornika se lahko nanašajo na določeno ugotovljeno diskriminatorno prakso (v tem primeru gre za »odpravljanje diskriminacije«) ali **tveganje** (»preprečevanje diskriminacije«) oz. na obstoječo zakonodajo (»odpravljanje diskriminacije«) ali zakonske predloge (»preprečevanje diskriminacije«).

- Razlogi za pripravo priporočila

Epidemija COVID-19 in njeni družbeno-ekonomski učinki vplivajo na vse prebivalce Slovenije, še posebej negativno pa na družbene skupine, ki so že sicer v **slabšem položaju**. Izkušnje s preteklimi gospodarsko-socialnimi krizami kažejo, da se v krizah posebej poslabša položaj tistih, ki so bili v manj ugodnem položaju že pred krizo. Zato velja tem skupinam pri snovanju ukrepov za zajezitev epidemije posvetiti posebno pozornost, skladno z načelom **"nikogar pustiti zadaj".**

Potreba po ukrepih za zamejitev in omilitev posledic epidemije je nesporna. Da je treba posvetiti posebno pozornost **ranljivim skupinam prebivalstva** poudarjajo tudi predstavniki Vlade Republike Slovenije, različni strokovnjaki ter predstavniki nevladnih organizacij, ki posledice epidemije spremljajo na terenu.

Tudi v času epidemije velja splošno **ustavno načelo**, da je treba osebe (oziroma družbene skupine) v **enakih položajih obravnavati enako, v različnih pa različno**. Temu sta sledila tudi Vlada Republike Slovenije s pripravo in Državni zbor s sprejtjem interventnega zakona, katerega cilj je tudi "izboljšanje socialnega položaja ljudi, še posebej najbolj ogroženih zaradi epidemije COVID-19".[1]

- Opis stanja

V Sloveniji ni natančnih informacij o številu **brezdomnih** ljudi, saj teh podatkov osrednja državna statistična ustanova – SURS ne zbira sistematično, Po nekaterih ocenah naj bi bilo brezdomnih ljudi v Sloveniji med 3.000 in 6.700.[2] V zvezi s tem govorimo tudi o t.i. pojavu skritega brezdomstva.

1 Predlog Zakona o interventnih ukrepih za zajezitev epidemije COVID-19 in omilitev njenih posledic za državljane in Gospodarstvo (EPA: 1095 – VIII). Dostopno na: https://imss.dz-rs.si/IMiS/ImisAdmin.nsf/ImisnetAgent?OpenAgent&2&DZ-MSS-01/fa0b8dd25516a5c57770ed43f5bade5d0f1e8f54a88e98d0e51b254189604bc4

2 SURS, 2017; https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/6991

Brezdomci so nadpovprečno ogroženi, saj jih večina nima **prostora**, kamor bi se lahko umaknili oziroma se "**samoizolirali**". Redka zavetišča za brezdomce so prenapolnjena, brezdomci pa se zaradi strahu pred okužbo vračajo na ulice. S tem se neposredno povečuje tveganje za njihovo okužbo, pa tudi prenos okužbe na **druge prebivalce**.

Brezdomci sodijo v smislu enakosti na področju **zdravja in zdravstvene oskrbe** med posebej ranljive skupine[3], mnogi med njimi imajo kronične bolezni (kot je kronična obstruktivna pljučna bolezen ali sladkorna bolezen.)[4]

Zaradi prepovedi gibanja in zbiranja ljudi na javnih krajih in površinah v Republiki Sloveniji (z opredeljenimi izjemami[5]), so brezdomci nesorazmerno prizadeti, saj ob tem, da nimajo (primernega) doma, kamor bi se lahko zatekli, njihov običajen način življenja obsega ravno gibanje (in zbiranje) na javnih krajih in površinah. Ob slabem vremenu so po večini odvisni od **javnih površin**, ki nudijo zavetje. Prav tako so mnogi **finančno odvisni od pomoči mimoidočih** (npr. s prispevki ali prodajo časopisa), ki so z omejitvami gibanja umanjkali.

Kot posledica ustavitve javnega življenja v Sloveniji so se ustavile tudi dejavnosti, ki številnim brezdomcem predstavljajo **vir zaslužka**. V Ljubljani se je na primer ustavila prodaja uličnega časopisa Kralji ulice, ki je neprekinjeno potekala vse od leta 2004. Društvo Kralji ulice upad prihodka skuša reševati s prošnjami za donacije.

S prepovedmi uporabe javnih površin so občine zaprle **javne sanitarije**, ki jih brezdomci sicer uporabljajo, s čimer so se poslabšale njihove možnosti skrbi za **osebno higieno**, s tem pa se posredno lahko poslabša njihovo **zdravstveno stanje**. Primernih izjem oziroma prilagoditev, po informacijah Zagovornika, ni (vsaj) v Mariboru, Kranju, Celju, Kopru, Velenju, Domžalah, Izoli, Piranu itd.[6]

Z Odlokom o začasni prepovedi ponujanja in prodajanja blaga in storitev potrošnikov v Republiki Sloveniji[7] se se zaprle tudi **čistilnice oziroma javne pralnice** (tudi samopostrežne), ki brezdomcem omogočajo pranje **perila** in s tem zagotavljanje osnovne **higiene**.

- ❖ Primeri dobrih praks

Mestna občina **Ljubljana** se je na primer že odločila, da bo eno izmed sanitarij pustila odprto za brezdomce, zagotovila je tudi dodatne zasilne prostore.

V Mestni občini **Nova Gorica** so brezdomci deležni dnevnega toplega obroka ter uporabe prenočišč. V bližini dnevnega centra za brezdomce in uporabnike prepovedanih drog sta postavljena tudi dva dodatna bivalnika za prenočitev.
V Občini **Tržič** kemična čistilnica ponuja brezplačno pranje perila za najbolj ranljive skupine. V drugih državah lahko zasledimo tudi, da so občine pomagale z namestitivijo brezdomcev v (zaradi epidemije praznih) hotelih, s čimer so zagotovili varno samoizolacijo.

Priporočila[8] Evropske mreže za delo z brezdomci (FEANTSA) vključujejo tudi nujnost prednostnega **testiranja brezdomcev** na korona virus.

[3] Več o tem v raziskavi »Neenakosti v zdravju v Sloveniji v času ekonomske krize«, NIJZ, 2018; dostopno na: http://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/publikacije-datoteke/neenakosti_v_zdravju_2018.pdf
[4] Vir: https://www.sta.si/2743340/v-strahu-pred-okuzbo-se-brezdomci-iz-prenapolnjenih-zavetisc-vracajo-na-ulico?q=brezd
[5] https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2020-01-0688/odlok-o-zacasni-splosni-prepovedi-gibanja-in-zbiranja-ljudi-na-javnih-mestih-in-povrsinah-v-republiki-sloveniji-ter-prepovedi-gibanja-izven-obcin
[6] Vir: https://www.sta.si/2745922/pregled-ukrepov-po-obcinah-za-preprecevanje-sirjenja-koronavirusa?q=zapor
[7] https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2020-01-0570/odlok-o-zacasni-prepovedi-ponujanja-in-prodajanja-blaga-in-storitev-potrosnikom-v-republiki-sloveniji
[8] Vir: https://www.feantsa.org/en/news/2020/03/31/seven-measures-authorities-must-take-to-protect-homeless-people-from-covid?bcParent=26

Pripravil:
dr. Matevž Kokol
Svetovalec Zagovornika I

Pregledala:
mag. Jelena Aleksić
Vodja oddelka - koordinatorka spremljanja,
ozaveščanja in preventive

Poslano:

- Skupnost občin Slovenije (info@skupnostobcin.si)
- Združenje mestnih občin Slovenije (zmos@koper.si)
- Združenje občin Slovenije (info@zdruzenjeobcin.si)
- zbirka dok. gradiva